

بررسی فراوانی نسبی اتومایکوزیس در مراجعه کنندگان به درمانگاه گوش و حلق و بینی بیمارستان بقیه... «عج»

محمدعلی افشاری^۱ M.Sc.*، رضا کجویی^۲ M.Sc.**، محمد اجل لوئیان^۳ M.D.***

آدرس مکاتبه: * دانشگاه علوم پزشکی بقیه... «عج» - دانشکده پزشکی - گروه میکروبیولوژی و پژوهشکده طب رزمی -

مرکز تحقیقات بهداشت نظامی - تهران - ایران

** دانشگاه علوم پزشکی بقیه... «عج» - دانشکده پزشکی - گروه میکروبیولوژی و دانشگاه تربیت مدرس - دانشکده پزشکی -

گروه قارچ شناسی - تهران - ایران

*** دانشگاه علوم پزشکی بقیه... «عج» - دانشکده پزشکی - گروه گوش و حلق و بینی - تهران - ایران

تاریخ اعلام وصول: ۱۳۸۳/۷/۱۳ تاریخ دریافت مقاله اصلاح شده: ۱۳۸۳/۱۱/۱۸ تاریخ اعلام قبولی مقاله: ۱۳۸۴/۲/۸

خلاصه

مقدمه: اتومایکوزیس عفونت شایع قارچی گوش خارجی است که در نواحی گرمسیری و نیمه گرمسیری جهان دیده می‌شود. این بیماری یکی از معمول‌ترین مشکلاتی است که پزشکان و به‌خصوص متخصصین گوش و حلق و بینی با آن روبه‌رو می‌باشند. لذا، این تحقیق به منظور بررسی وضعیت این بیماری در مراجعه کنندگان به درمانگاه گوش و حلق و بینی بیمارستان بقیه... «عج» به مدت دو سال (۱۳۸۳-۱۳۸۱) انجام گرفت.

مواد و روش کار: تعداد ۳۵ بیمار (۲۳ نفر مذکر و ۱۲ نفر مؤنث) با تشخیص بالینی اتومایکوزیس مورد بررسی قارچ‌شناسی قرار گرفتند. به منظور تشخیص بیماری پس از نمونه برداری از گوش، آزمایش مستقیم با پتاس ۱۰ درصد و کشت نمونه‌ها بر روی دو محیط سابورو دکستروز آگار و سابورو دکستروز آگار حاوی کلرامفنیکل صورت گرفت. به منظور تعیین گونه قارچ از روش‌های آزمایشگاهی و تست‌های افتراقی مختلف استفاده گردید.

نتایج: در این بررسی از ۳۵ بیمار با تشخیص بالینی اتومایکوزیس، با توجه به نتایج آزمایشگاهی تنها ۲۰ نفر (۵۷/۱ درصد) مبتلا به اتومایکوزیس تشخیص داده شدند. از این تعداد ۱۲ نفر (۳۴/۳ درصد) مذکر و ۸ نفر (۲۲/۸ درصد) مؤنث بودند. بیشترین تعداد موارد بیماری در گروه سنی ۳۰-۴۰ سال مشاهده گردید. عوامل قارچی جدا شده به ترتیب فراوانی عبارت بودند از: اسپرژیلوس نایجر ۱۴ مورد (۴۳/۷ درصد)، کاندیدا آلبیکانس ۵ مورد (۱۵/۶ درصد)، اسپرژیلوس فومیگاتوس ۴ مورد (۱۲/۵ درصد)، گونه‌های اسپرژیلوس ۳ مورد (۹/۴ درصد)، اسپرژیلوس گلوکوس، پنی‌سیلیوم و گونه کاندیدا هر یک ۲ مورد (۶/۲ درصد).

بحث: در این بررسی فراوان‌ترین قارچ‌های جدا شده از بیماران مبتلا به اتومایکوزیس، گونه‌های اسپرژیلوس و کاندیدا بود که با بررسی دیگر محققان در ایران و سایر کشورها مطابقت دارد. به علاوه با وجود شیوع ۵۷/۱ درصد بیماری اتومایکوزیس در مراجعه کنندگان به درمانگاه، ضرورت توجه بیشتر به اقدامات تشخیصی دقیق و پیشگیرانه

اهمیت دارد. بررسی حاضر نشان داد؛ بیماری اتومایکوزیس را تنها از روی علائم بالینی نمی‌توان تشخیص داد و لازمه آن تشخیص آزمایشگاهی است.

واژه‌های کلیدی: اتومایکوزیس، اسپرژیلوس نایجر، کاندیدا آلبیکانس، تشخیص قارچ‌ها

مقدمه

اسپور قارچ‌ها در هوای تنفسی فراوان می‌باشند. به‌طور متوسط هزار اسپور قارچی در هر متر مکعب هوای محیط وجود دارد. همچنین در هر دقیقه حدود ۲۵۰ هزار اسپور قارچی مختلف از طریق تنفس وارد ریه انسان می‌شود [۱، ۲]. وجود این اسپورها در هوا مشکلاتی را در هنگام اعمال جراحی چشم، ارتوپدی، گوش و حلق و بینی به‌وجود می‌آورد [۳]. عفونت گوش خارجی یکی از معمول‌ترین مشکلاتی است که پزشکان و به‌ویژه متخصصین بیماری‌های گوش و حلق و بینی با آن روبه‌رو هستند. عفونت گوش خارجی (اوتیت خارجی)، التهاب مجرای خارجی و لاله گوش بوده که دردناک می‌باشد. در بیماران با ضعف سیستم ایمنی می‌تواند زندگی را تهدید کند [۴، ۵]. اتومایکوزیس عفونت شایع قارچی گوش است که در نواحی گرمسیری و نیمه گرمسیری جهان دیده می‌شود.

اولین بار اندرال و گاوت عفونت قارچی گوش را توصیف کردند [۶]. این بیماری بیش از ۲۰ درصد عفونت‌های گوش خارجی را در بعضی از نقاط دنیا تشکیل می‌دهد. در بعضی موارد دستکاری و پاک کردن گوش توسط بیمار می‌تواند از عوامل مستعد کننده بیماری باشد [۷]. اگر چه طیف وسیعی از قارچ‌ها به‌عنوان عامل اتومایکوزیس گزارش شده‌اند، اما شایع‌ترین آنها گونه‌های اسپرژیلوس می‌باشد. طبق یافته‌های سال ۱۹۶۰، همه موارد اتومایکوزیس توسط گونه‌های اسپرژیلوس و کاندیدا ایجاد شده است. البته پنی‌سیلوم نیز از عوامل ایجاد کننده ذکر گردیده است [۸، ۹، ۱۰]. به‌طور کلی این بیماری از دو جهت حایز اهمیت می‌باشد؛ اول این که پزشکان به‌ویژه متخصصین گوش و حلق و بینی از جنبه درمان بیماران مبتلا به بیماری اتومایکوزیس با مشکلاتی مواجه هستند. دوم این که بیماران مبتلا به شدت از بیماری رنج می‌برند. به‌خصوص بیمارانی که ماه‌ها به بیماری مبتلا بوده و در حقیقت به شکل مزمن بیماری مبتلا شده‌اند [۲۰]. عوامل ایجاد کننده اتومایکوزیس عمدتاً قارچ‌های میسلیال یا کپکی

هستند که به فراوانی در محیط وجود دارند و از طریق گرد و خاک و وسایل آلوده به انسان منتقل می‌شوند. نظامیان دسته‌ای از بیماران مبتلا هستند که خواسته یا ناخواسته در تماس با اسپورهای قارچی هستند. با توجه به این که بیماران مراجعه کننده به بیمارستان بقیه‌ا... «عج» عمدتاً نظامیان و خانواده آنها هستند؛ بنابراین، هدف از انجام این تحقیق بررسی توزیع فراوانی بیماری در مراجعین به درمانگاه گوش و حلق و بینی بیمارستان بقیه‌ا... «عج» بوده است.

مواد و روش کار

در این بررسی که به مدت ۲ سال در طول سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ بر روی بیماران مراجعه کننده به درمانگاه گوش و حلق و بینی انجام گرفت، تعداد ۳۵ بیمار (شامل ۲۳ نفر مذکر و ۱۲ نفر مؤنث) با تشخیص بالینی اتومایکوزیس مورد بررسی قارچ‌شناسی قرار گرفتند. تشخیص بالینی بر اساس علائم بالینی و نیز مشاهده عناصر قارچی در گوش خارجی توسط اتوسکوپ انجام گرفت. نمونه برداری از گوش با سوآپ استریل مرطوب شده با سرم فیزیولوژی استریل انجام گردید. آزمایش مستقیم با پتاس ۱۰ درصد از نمونه‌ها جهت مشاهده عناصر قارچی اعم از هیف، اسپور و مخمر جوانه‌دار انجام گرفت. نمونه‌ها بر روی دو محیط غذایی سابورو دکستروز آگار و سابورو دکستروز آگار حاوی کلرامفنیکل (۰/۰۵ mg/ml) کشت داده شد. پلیت‌های تلقیح شده به مدت ۴ هفته در دمای محیط آزمایشگاه (۲۵ درجه سانتی‌گراد) جهت رشد قارچ و تعیین گونه آنها نگهداری شدند. قارچ‌های جدا شده بر اساس مورفولوژی کلنی، آزمایش مستقیم با لاکتوفنل کانتین بلو و در صورت لزوم اسلاید کالچر تشخیص داده می‌شد. تست لوله زایا و مورفولوژی بر روی محیط کورن میل آگار با توئین ۸۰ جهت شناسایی گونه‌های مخمری انجام گرفت.